

A közös történetek ereje „A népmese napja” 2005–2019

NAGY Attila*

„Nemzetek pusztulását soha nem fizikai sorvadás,
hanem kulturális, kollektív felejtés idézi elő.”
Jan Assmann

15. alkalommal szerveztek országos konferenciát a népmesék jelentőségéről 2019. szeptember 20–21-én Százhalombattán a Hamvas Béla Városi Könyvtárban Kovács Marianna igazgató asszony és munkatársai meghívása, fáradhatatlan szervező munkája eredményeként, *Benedek Elek* születésének 160., halálának 90. évfordulója közeli napokban a Magyar Olvasástársaság állhatatos, elkötelezett támogatásával. Majd még hetekig – főként a szeptember 28–30. közötti napokban – országszerte könyvtárak, iskolák százaiban, továbbá a nyomtatott és az elektronikus médiában kerültek a figyelem, a szervezett események középpontjába a népmesék, hogy sokadik felidézésükkel újra átélhessük az általuk keltett torokszorító, majd felszabadító, örömteli boldog pillanatokat, az emberi együttélést szabályozó erkölcsi törvényeket, a rejtetten ható szimbólumokat, a bennük felhalmozott

hatalmas tudástár éppen minket megérintő elemeit. Bátran mondjuk ki, írjuk le, hogy a rendszeresen mesehallgató, a belső képekkel saját aktuális meséjüket megalkotó gyerekekből nagyobb valószínűséggel lesznek rendszeresen, örömmel olvasó, differenciáltan érző, gondolkodó, beszélő, viselkedő felnőttek. A Magyar Olvasástársaság honlapján már augusztus első napjaiban megjelent a 15. alkalomra készült aktuális felhívásunk.

„*Benedek Elek* születésének (1859. szept. 30.) évfordulójához közeledve tisztelettel és hálás emlékezzettel kérjük a szülők, nagyszülők, pedagógusok, könyvtárosok százezreit, egyszerűbben, társadalmunk minden felnőtt tagját, hogy szeptember utolsó napjaiban különös gonddal keressék és alkossák meg minden gyermek számára a mesehallgatás varázslatának mással nem pótolható élményeit!

* A szerző első írása nagyjából ötven éve, a Könyvtári Figyelő 1969. 1. számában jelent meg. (A lap akkori főszerkesztője Bóday Pál volt.) Az öt évtizedes munkálkodás bizonyítékai megtalálhatók még – a teljesség igénye nélkül – a Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, a Könyv és Nevelés, a Könyvtári levelező/lap, az Alföld, a Helikon, a Kortárs, a Magyar Pedagógia, az (Új és régi), Pedagógiai Szemle, a Magyar Református Nevelés, a Magyar Nemzet, a Magyar Hírlap, a Népszabadság, az Új Forrás, valamint a Valóság című periodikák lapjain. A szerző nevével jegyzett cikkek, tanulmányok, illetve könyvek döntő többsége a Magyar Elektronikus Könyvtárban (MEK), is, valamint a lapok elektronikus változataiban is közvetve, közvetlenül elérhető. (A szerk.)

A generációk sora által kimunkált, mély értelmű, sokjelentésű, a figyelmet erősen vonzó, megragadó népmesékkel egész életükre eligazító szimbólumokat, gesztusokat, szavakat, mondatokat, fordulatokat csepegtetünk gyermekeink lelkébe: „Jó tett helyébe jót várj! Ezer szerencséd, hogy öreganyádnak szólítottál. Hét teljes évet kell szolgálnod ingyen, hogy elnyerhesd szíved választottjának kezét! Ásó, kapa és a nagyharang válasszon el minket egymástól!” A három testvér közül kettő rendszerint elbukik, de az irgalom, a segítőkészség hiánya, az önérdek dominanciája, gőgjük, gyengeségük, gyávaáguk láttán, azokból tanulva győzedelmeskedhet a legkisebb. A hármás útelágazás nehéz döntést jelent mindenki számára, az üveghegyek, a tengerek, a szakadékok leküzdéséhez a korábban önzetlenül megsegített állatok, táltosok, sárkányok, griffek vagy tündérek, boszorkányok hozzák el a biztos megoldást, a végső győzelmet. A mesék hőseit erősítő küzdelmek, kudarcok, áldozatok nélkül magunk sem érhetünk el marandó sikereket.”

Ráadásul köztudottan a fejből mondott vagy felolvasott mese az az első „ábécéskönyv”, amelyből a gyermek akaratlanul is megtanul saját lelkében olvasni. Hiszen a mesék szimbólumai, a hősök gondolkodásmódja, tettei, magatartása, konfliktusai, megküzdő stratégiái öntudatlan azonosulási folyamatokat indítanak el a hallgatóban. Vagyis a szavak nyomán óhatatlanul kialakuló belső képek már főként a hallgató, olvasó gyermek szorongásairól, félelmeiről, tudatos, tudattalan vágyairól szólnak majd. Ezek a belső képek pedig megfoghatóvá, megnevezhetővé teszik az addig csak tudattalan feszültségeket hordozó szorongásokat, vágyakat, mozgatórugókat. Tehát a mese hatása a gyermeki lélekre szükségképpen jóval sokrétűbb, rejtettebb, hosszabb távú, mintsem azt annak első elolvasása, hallása után mi felnőttek gondolhatnánk.

Végső soron népmeséink indirekt módon kínálnak, adhatnak, mind gyermekeink, unokáink, tanítványaink, mind a felnőtt társadalom tagjai számára – követendő példát, ösztönzést – saját életük alakításához, legmélyebb gyökereik felismeréséhez, felfedezéséhez, valamint a megmaradásunk zálogát jelentő egyéni és/vagy nemzetstratégiáink megalkotásához. Közös feladatunk ennek a hatalmas népmesekincsnek feltárása, terjesztése, köztulajdon mivoltának tudatosítása, az eddigieknél szélesebb körű birtokbavétele, begyakorlása, naponkénti, természetes használata.

Ki hitte volna 3–4 évtizede, de akár még a 2004-es európai uniós csatlakozásunk idején is, hogy a 21. század második évtizedének derekától kontinensünk első

számú politikai, gazdasági és kulturális dilemmája a nemzetek fennmaradásának elméleti és gyakorlati kérdése lesz, ez kerül majd a közéleti viták centrumába? Közép-Európa népei számára régi történeteket idéznek fel ezek a nagy gazdasági és közigazgatási összevonásokat, birodalmi centrumokat kijelölő, határokat és nyelveket megszüntető tervek, majd a várható intézkedések sora. 1100 éves történelmünk ilyen irányú gazdag példatárából elegendőnek tűnik csupán 1–1 tragikus dátum felidézése: 907 – pozsonyi csata, vagy éppen 1956. Az Európai Uniónak örömmel lettünk és leszünk tagjai mindaddig, amíg azok maradhatunk, akik voltunk. Amíg nyelvünket, zenéinket, hagyományainkat, irodalmunkat, történelmünket, ünnepeinket, szokásainkat, táncainkat, népdalainkat, népmeséinket, mondáinkat, nemzetmitoszunkat, továbbá a felekezeti eltérésektől független vallási kötődéseinket korlátozások nélkül, szabadon őrizhetjük, használhatjuk, mert nem engedjük a kulturális, kollektív felejtés homályába hullani.”

Visszatekintés

2019. szeptember végén okunk volt a csöndes, szerény, mégis ünnepi számvetésre: honnan indultunk, hová jutottunk? Az ötletet Koszecz Sándor barátunk hozta személyesen e sorok írójához 2004 május – június fordulóján Százhalombattáról Szalay Márta és Kovács Marianna ötletgazdáktól. Első hallásra a tökéletes azonosulás gesztusával fogadtam s a legközelebbi HUNRA tanácsülésen ugyanez volt a testület reakciója. Gondunk csak egyetlen apróság támadt miszerint az évi szeptemberi programunk már pályázattal, szervezéssel készen állt. Így maradt idő a megfontolt előkészületekre, az ötlet 2005-ös, országos méretű meghirdetésére, megszervezésére. Az adott keretek között most krónikási hűséggel visszatekintünk az évenkénti helyszínek, intézmények felsorolásával s a személyes érintettséget vállalva néhány szavas kiegészítésekkel, illetve azok beszédes hiányával fűszerezük a kronológiát.

2005 OSZK, zsúfolt VI. emeleti tanácsterem, a folyosó jelentős részén is hallgatóság, hiszen az előadók sorában mások mellett Berecz András, Boldizsár Il-dikó és Benedek Katalin voltak.

2006 Békéscsaba, Megyei Könyvtár. 2007 Salgótarján, Balassi Bálint Megyei Könyvtár, ahol Máté Mária elkötelezett szervezőmunkája, valamint Praznovszky Mihály és Szinger Veronika előadásai és a helybéli óvodások, óvónők szereplései voltak leginkább emlékeztetők.

2008 Tokaj.

2009 OSZK, Benedek Elek születésének 150. évfordulóján főként *Gazda István* tudománytörténész, *Antalfai Márta* pszichológus és *Benedek Katalin* dédunoka nyomdakész, szakszerű előadásait őrzi emlékezetünk, de kiemelendő, hogy első alkalommal a „tudományos disputával” párhuzamosan már a kifejezetten a gyerekeknek szóló mesefolyam is működött a VIII. emeleten.

2010 Százhalombatta, Hamvas Béla Városi Könyvtár, ahol első alkalommal tudatosan nem a magyar, hanem a hazai horvát kisebbség népmesekincse állt az érdeklődés középpontjában, továbbá az gyerekek mellett a kifejezetten felnőttekhez szóló népmesék ugyancsak jelentős szerepet kaptak a másfél napos programban.

2011 Eger, Bródy Sándor Megyei Könyvtár, a vendéglátók mindenre kiterjedő tapintatos, gondoskodó figyelme felülmúlhatatlan csúcstét ért el. *Luzsi Margó*, helybéli gyermekkönyvtáros a börtönlakó fogvatartottak közötti mesemissziós szolgálatáról, továbbá a *Gál Judit* által vezetett Benedek Elek Óvoda működéséről szóló előadása életre szóló élménnyé vált az országos konferencia minden résztvevőjében.

2012 Kaposvári Egyetem. (Első alkalommal léptük át „az egyetemi” küszöböt – *Gombos Péter* HUNRA elnök jóvoltából.) Berecz András ismét mágikus erővel teremtett felszabadult nevetést és torokszorító meghatottságot. Majd mások mellett *Somos László* katolikus pap hívta fel mindünk figyelmét a hazai cigánysággal szemben fennálló fizikai, pénzügyi, szellemi, érzelmi, kulturális adósságainkra.

2013 Fülek, a felvidéki magyarság és a helybéli cigányság meseörző, éltető tevékenységének bemutatkozása.

2014 Sepsiszentgyörgy, Bod Péter Megyei Könyvtár.

2015 Kecskemét, Katona József Megyei Könyvtár, ahol mások mellett *Kádár Annamária*, *Kriza Ildikó* előadásai, majd *Mikulás Ferenc* élettörténete, munkássága, jelesül a magyar népmesék rajzfilmsorozat ötletének, kivitelezésének nehézségei, még inkább sikereinek felidézése hagyott erős érzelmi pecsétet ellátott emléknymot a szép számú hallgatóságban.

2016 Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Megyei Könyvtár és Beregszász együttműködése bizonyára sokadik alkalommal bizonyította a HUNRA folyamatos tettekkészségét a küllhoni magyarság fizikai, szellemi, nyelvi, kulturális megmaradása érdekében.

2017 Pécsi Tudományegyetem – Eszék, ahol a las-

san 100 éve mesterségesen megszakított természetes kapcsolatok újjraépítése volt a központi célunk.

2018 OSZK, Bajzáth Mária, Domokos Mariann és talán *Zalka Csenge* előadásai hagytak legmélyebb nyomokat a hallgatóságban.

2019 Százhalombatta, Hamvas Béla Városi Könyvtár, ismét a „szülőhelyen” találkozunk, hogy folytassuk a 15 éve megkezdett eszmecserék sorozatát a mesék hagyományosan fejből, szívből elmondott vagy csupán a felolvasó szülőbe kapaszkodó, öt félbeszakító, kérdésekkel „zaklató” gyerekek meghittséget varázsló együttes élményének jelentőségéről.

A fenti vázlat talán segítség lehet majd a hiteles, részletes eseménytörténetet felidéz(ö)k, az egyre gazdagodó folyamatot bemutató(k), számára. Most mindössze három mozzanat tűnik megjegyzendőnek.

- A népmese évente ismétlődő programmá emelésével az egész magyar nyelvű kultúra, az írásbeliség, a hagyományörzés és a jövőépítés egyik közös sarokkövét sikerült kijelölnünk. (Miért is szerveztük, alapítottuk meg 1991 őszén a Magyar Olvasástársaságot?)
- A küllhoni magyarsággal ismételt felvett szakmai kapcsolataink ténye a folytonosság tendenciáját, s egyúttal az összetartozás tudatát erősítik.
- Pusztán a felsorolt helyszínek áttekintése nyomán a keleti országrész meglepő túlsúlyát kell regisztrálnunk. Rendezvényeink szervezése mindig meghívások nyomán kezdődik. Kérdések, feltevések megfogalmazása helyett évszámok nélkül csak a városnevek: Békéscsaba, Salgótarján, Tokaj, Eger, Kecskemét, Nyíregyháza. 2020-ra érvényes meghívásunk van Szegedre a Somogyi Könyvtárba. (Közben Budapest 3, Százhalombatta 2 alkalom, továbbá 1–1 Fülek - Felvidék, Kisbacon - Erdély, Beregszász - Kárpátalja, és Eszék - Délvidék.) A kies Pannóniát eddig mindössze Kaposvár és Pécs képviselik ezen a „mesés : térképen”. 7: 2 a keleti országrész javára!

A mese erőforrás az értelmes élethez

Az ipari társadalmak egyre kisebb (5–8%) hányada él közvetlenül a fölművelésből. Ennek következménye a több generációs családok együttélésének felszámolódása, a mezőgazdasági munkák, az állatgondozói feladatok természetadta, szigorú ritmusának eltűnése nyomán a személyiségfejlődés hagyományos rendjéből kiszakadó egyén a korábbi szülői és nagyszülői kontroll helyett bekerül a nevelési intézmények tanterveinek, nevelőinek és közösségeinek

bizonytalanul korlátozott szabadságába. Az igazodási pontok, a modellszemélyiségek elbizonytalanodnak és sokasodnak, ellentmondásokba keveredhetnek, keverednek, hiszen még a mértékadó szakmai körökben is lezáratlan viták tárgya miszerint akarva, akaratlan „minden gyerek első és legfontosabb pedagógusa, nevelője a szülő”. A szabadság növekedésével párhuzamosan növekszik a villogó, interaktív képernyők vonzereje, időrábló, a virtuális világ „festett egeinek” hatalma.

„Ropog a tűz, messze süt a vidékre,/ Pirosan száll füstje fel a nagy égre;/ Körül állja egynehány fa,/ Tovanyúlik rémes árnya; S körül űli a tanyáknak/ Szép legénye, szép leánya.” – írhatta le Arany János a klasszikus mesei helyzetet csaknem 150 éve. A XX. század második felétől kezdődően megismétlődő nemzeti és nemzetközi programok, kampányok indulnak azzal a jámbor óhajjal, hogy a szülők naponta, esténként legalább 15–20 percet meséljenek fejből vagy könyvből, hogy gyermekeik számára, meghitt körülmények között, pusztán a szavak által közvetített történetek, mesék megnyugtató, elrendező hatása ismét vonzóbb, maradandóbb élmény lehessen, mint a leggyakrabban csak artikulálatlan hangokkal kísért, folyamatosan mozgó, villódzó képernyők. Ráadásul a mese elmondása, felolvasása közben a megnevezett erős hatások, tapasztalatok alól a közvetítők – a szülők, családtagok, rokonok, könyvtárosok, pedagógusok – sem vonhatják ki magukat.

Miért éppen a mesék? Elsőként idézzük fel *Csoóri Sándor* szavait, gondolatait! Népmeséink rendszerint egy hallgatóságos szerződéskötéssel indítanak: „*A mesemondó az első lélegzetvételkor megállapodik hallgatóival, hogy, amit elmesél, nem igaz, jobbik esetben is agyafürt játék a képzelettel.*” „*Hol volt, hol nem volt, még az Óperenciás tengeren is túl...*” fordulat nyomban figyelmezteti a befogadót, hogy művészi teremtés kezdődik szemünk láttára, fülünk hallatára. A népmesékben s egyúttal a szépirodalmi művek kézbevételekor is nagyon hasonló zajlik bennünk. Megtörtént vagy csupán a fantázia szüleménye, ami talán mégis megtörténhetett, akár velem is megtörténik? A mesei „kettős tudat” nem gyerekkori kiváltság.

„*Aki kinyit egy könyvet, mindenekelőtt önmagát nyitja ki. Nem az író s nem is az író által teremtett alakok fájdalmába vagy reményébe ütközik, hanem saját magáéba.*” (Csoóri)

A gyermekpszichológus *Bruno Bettelheim* megfogalmazása szerint az olvasmány szükségképpen tükör, amiben az olvasó személyiségének alapvető elvárá-

sai, kérdései, vágyai, félelmei jelennek meg. A lélektan fogalmait használva az olvasás folyamata a mű újraalkotása a befogadó várakozásai és a leírtak sajátos egyéni értelmezése nyomán a prekoncepciók és a projekciók eredménye. „*Pro captu lectoris habent sua fata libelli*” – hangzik már az ókorban *Terentius Maurus* által lejegyzett, máig érvényes igazság. („*A könyvek sorsa attól függ, mennyire tudja befogadni őket az olvasó.*”) (Tótfalusi)

Viktor Frankl és *Bruno Bettelheim* bizonyára nem egymástól függetlenül, sokkal inkább egymást erősítve – jórészt közös tapasztalataikra építve, a koncentrációs táborok borzalmait átélve, az árva gyerekek lelki gondozását, gyógyítását vállalva – jutottak arra a következtetésre, hogy „*az ember éppen léte határhelyzeteiben van felszólítva arra, hogy tanúbizonyosságot tegyen: mi az, amire ő és egyedül ő képes*” (Frankl, 46. p.). Az erős egzisztenciális fenyegetettség, a nehéz keresztek hordozása miatt van gyerekeknek és felnőtteknek egyaránt szükségük a szemlélődésre, a befelé figyelésre, például az olvasás közbeni belső fantáziákra, képsorozatokra, történet variációkra, hogy újból beágyazódjanak a tisztán fizikai életen túli lét alapjaiba. Egyszerűbben szólva, a mesék, a történetek hallgatása, az olvasás iránti vágy egyik legerősebb oka, motívuma életük értelmének keresése. Hiszen az értelmetlen ételtől csak szenvedni lehet. Amint *Ludwig Muth* kifejti, az olvasás abban segít, hogy mások sorsába helyezkedve, visszatérjünk saját hasonló, korábbi tapasztalatainkhoz, vagy éppen a jövőről fantáziáljunk. „*A szorgalmas olvasók többnyire boldogabbak. Bizonyára nem azért mert kevesebb sorscsapás éri őket, hanem sokkal inkább azért, mert olvasmányaik sora megtanította őket arra, hogy a nehézségeket hogyan építsék be értelmesen az életükbe; és mert a könyvek gondolat- és képi világával folyamatosan szembesülve érettebb személyiségekké formálódhatnak.*”

Országszerte és bizonyára jóval szélesebb körökben ugyancsak közismerten egyre erősödő jelenség a „mama hotel” és/vagy a szingli életforma mind többeket fájdalmasan érintő „társadalmi mozgalma”. Ennek hátterében nyilvánvalóan számos tényező játszhat szerepet, melyek teljességre törekvő sorának megnevezése, vizsgálata egy másik dolgozat feladata. Itt csupán két tényező feltételes említésére szorítkozhatunk: a fiatalabb generációk körében erősödni látszik az önállóságtól és a személyes felelősségvállalástól való félelem. Tapasztalataink és meggyőződésünk szerint egy népmese vagy az értékes szépirodalmi

szöveg (vers, novella, regény) olvasása, csoportos megvitatása gyakran nagyon alkalmas lehet arra, hogy megszabadítson ilyen fajta szorongásainktól: az önálló életvitel, egyáltalán az élet, illetve a halál félelmétől, mert „*azt a tapasztalatot nyújtja, hogy az életnek – amely sebzettsége ellenére is sikerülhet – lehet értelme. Tehát a megfelelő szöveg olvasója számára az olvasás az élet legkomolyabb rétegeibe vezető úttá válik. Ha teljes valómmal átadom magam az olvasásnak, akkor esélyem nyílik arra, hogy mélyreható, egzisztenciális érési folyamat kezdődhessen bennem.*” (Peter Raab).

Közismerten meséink többségében a hősök útra kelnek, világgá mennek, hogy valamilyen feladatot végrehajtsanak, vagy csupán szerencsét próbáljanak, vállukon a tarisznyával, benne az anyjuk által készített hamuban sült pogácsákkal. Aki meg akarja ismerni a világot, annak ki kell mozdulnia otthonról, el kell indulnia, hogy felfedezze az ismeretlent. A világ gazdagabb, összetettebb, ellentmondásosabb, nagyobb, mint azt először gondolnánk. Aki túl kényelmes, és tart a búcsúzástól, aki otthon akar maradni, nem kíván új dolgokkal, feladatokkal megismerkedni, nehézségekkel farkasszemet nézni, küzdelmeket vállalni „*az semmit sem tesz hozzá a teremtéshez*”. Ha nem teljes erővel veszünk részt a dolgokban, ha nincs bennünk jókora lelkesedés, ha nem vibrál bennünk a kísérletezés öröme, akkor semmit nem tudunk megváltoztatni, de még elindítani sem. Mi a mesék mondanivalója? „*Fölfedezni az élet legnagyobb titkait, megmutatni, mi minden rejlik lehetőségként bennünk, emberekben. Megerősíteni magunkban a reményt és a bizakodást, hogy az életutunkon mindünkre váró akadályok leküzdhetők*” (Otto Betz).

A mesék szinte mindig a világ erkölcsi rendjének helyreállításával, az igazság diadalával végződnek s ide érkezve minden bizonnyal oldódik a feszültség, a szorongás, száll meg mindünket az anyagi béke, nyugalom és falnak fordulva engednek el az addig még szorosan belénk karoló gyerekeink. „*A mese hőseit nem a kardja, nem is a tündérek zsebkendője segíti győzni, hanem a mindenkori hallgató igazságérzete.*” – idézzük Csoóri Sándor egy némileg kiegészítendő mondatát. Pontosabban nem a hallgató, hanem sokkal inkább az adott kulturális közösség egészének, többségének erkölcsi rendje jelenti a mindenkori zsinórmértéket. Mert éppen kultúránk megőrzése, naponkénti működése leginkább bennünket tart meg közösségként! Ahogyan ezt Németh Lászlóval egyetértésben valljuk. „*A kultúra nem tudás, nem művészs*

produkció, hanem valami életet szabályozó elv, amely egy embercsoport minden tagjának belső mágnese, irányítója.”

Végül néhány szó az angyalokat gyakran emlegető gyermekekről. Anselm Grün megfigyelései és intelme nyomán idézzük fel C. G. Jung egy rendkívül fontos gondolatát! Tapasztalataik szerint még az elhagyott, bántalmazott gyermekek is vágyteli emlékeiben az őrző, védelmező, bátorító – szinte anyallá vált – szülőként siratják, várják, álmodják vissza őket. „*Gyakran a távol lévő szülőket pótló képzeletként lépnek fel az angyalok a gyerekeknél, akik nem csupán konkrét anyjukat, apjukat látják, hanem az anya és az apa őstípusának képét is magukban hordozzák. Jung nem az angyalok létezéséről ír, hanem azok pszichikai valóságáról.*” Jung szavaival: „*Ha ugyanis az angyalok valakik, úgy a tudatalatti tartományának megszemélyesített közvetítői, akik szót kérnek. Ahogyan a mesék a gyermeket saját tudatalatti életforrásával hozzák érintkezésbe, úgy ezt teszi az angyalok elképzelése is,*” (idézi Grün 20. p.).

A fentiek összegzése nyomán bátran kijelenthetjük, hogy a mondóka, az ének, a vers, a mese korai, rendszeres adagolása, ismétlése, gazdagítása ilyen irányú függőséget teremthet, „immunizálhat” az időhatárok nélkül, folyamatosan villogó képernyők ellenében, átjárhatóbb lesz a tudatos és tudattalan közötti határ, boldogabbá, egészségesebbé, éretté teheti a ránk bízott gyerekeket, fiatalokat. Hatalmas, mással aligha pótolható, a sajátos kultúrát alapozó, megelőző, gyógyító mentálhigiénés lehetőség, az értelmes élet forrásainak egyike.

Kitekintés

Jó másfél évtizede a tervezetés hónapjaiban főként óvodákra, iskolákra és könyvtárakra összpontosítottuk figyelmünket, de mindig kettős szándékkal: az érintett szakembereken keresztül direkt, indirekt módon a családokhoz, a szülők, nagyszülők segítségével gyakorlatilag minden gyerek és ifjú számára kívántunk meseélményeket kínálni. Nincs módunk pontos adatokat bemutatni, de annyit bizonyosan állíthatunk, hogy szeptember második felétől néhány hétig ilyen tekintetben megpezsöl az ország. Van viszont máshol bővebben kifejtendő, kritizálható(?), – általunk nem várt, nem tervezett – ám mégis elsőrendűen dicséretes tény, amelyek valamilyen módon összekapcsolhatók a 2005. szeptember 30-án elindult folyamattal. Kitekintésünkben csupán 1–2 mondatos

említésre jut most terünk, de a későbbiekben vissza kell térnünk a részletek bemutatására, megismerésére.

- a) Korábban is létezett, de a mögöttünk álló másfél évtizedben látványosan megerősödött hazánkban a meseterápiás tevékenység, mind a publikációk, mind a gyakorlat szintjén. Itt talán elegendő csupán a méltán népszerű Boldizsár Ildikó és Kádár Annamária kitűnő szakemberek nevét megemlítenünk.
- b) Amint azt a bevezető visszatekintésben már említettük, 2011-ben a meseterápiát börtönben alkalmazó Luzsi Margó gyermekkönyvtáros és a börtönigazgató úr szavai nyomán sejlett fel a hallgatóságban is a mesék gyógyító erejének meglepő hatásugara.
- c) Tudjuk, hogy a mese nemzetközi műfaj, Indiától Írorszáig átfedő témákkal, azok euroázsiai variációival találkozhatunk. Egykori egyetemi évfolyamtársam, Nagy Ilona néprajzkutató ilyen irányú kérdésre érkezett válaszlevél részletét idézem: „*A nemzeti mesekincsek alapos elemzésére tudtommal eddig senki nem vállalkozott. Nemzeti sajtóság talán az egyes mesei alműfajok aránya a meseanyagban, pl. a varázsmesék/tündérmesék nagy száma a magyar népmesék között, vagy a Krisztus Urunk Szent Péterrel a földön járt kezdetű legendameséké. Egy magyar faluban a hatvanas években ezek közül többet lehetett felgyűjteni, mint amennyit a teljes francia mesekatalógus tartalmaz.*” Egyszerűbben szólva, bőven van még feltáratlan terület mások mellett a nemzetközi összehasonlító kutatások iránt érdeklődők számára. Egyetemes és nemzeti? Vannak-e nemzeti jellegűnek minősíthető konfliktusmegoldó stratégiák például az európai népmesekincsekben?
- d) Hazánkban jelenleg legalább 400 ezer olyan gyermek él, akinek egyik vagy mindkét szülője alkoholistá. A rendszeres droghasználók száma 8–10 ezerre tehető. Segítségre szoruló gyerekek sokezeres seregei élnek közöttünk. Egyetlen példa a reményt nyújtó kezdeményezésekből. A jó 25 éve működő Zurgó együttes rendszeresen tart táncházakat, közel 10 éve ellátogat gyerekotthonokba is. Vezetőjük Nagy Bercel beszámolója szerint ezeknek a bántalmazott, elhanyagolt, lelkileg súlyosan sérült kamaszoknak 2–3 évnyi rendszeres tréningre van szükségük, amíg a táncsal sikerül feszültségeiket mozgással levezetni, énekléssel érzelmileg áthangolni és végül alkalmassá válnak a mesék meghallgatása közben azok gyógyító erejét megtapasztalni (Tóth).

- e) Végül ugyancsak egy friss levél, melynek írója az egyik leghitelesebb gyógypedagógus szakember *Gerebenné Várbiro Katalin* nyugalmazott egyetemi tanár.

„*Szeptember 30-án vettem részt A népmese napján a III. ker. Csalogány Gyógypedagógiai intézetben. Én tartottam a megnyitó előadást, nyílt nap volt, meseterapeuták tartottak foglalkozásokat a különböző életkorú csoportoknál. Itt dolgozik a doktoranduszom is, Pechan Eszter, aki Boldizsár Ildikó által kiképzett alkotó-fejlesztő meseterapeuta, Ő meseterápiát csinál a készségfejlesztő szakiskolában (18 év felettiek!), kitűnően. Ez remekül működik. Van a közepsúlyos értelmi fogyatékosok között olyan fiatal, aki kb. 50 (!) mesét tud fejből elmondani, egyet a bemutatón is elmondott, ha csak hallanád, nem jutna eszedbe, hogy ki mondja! Ez szigetképeség, de az iskola célja valójában a szociális készségek fejlesztése, aminek emellett erőteljes kognitív képességeket fejlesztő hatása is van.*”

Budapest, 2019. november 15.

Jegyzetek

- ARANY János: Tengeri-hántás <http://magyar-irodalom.elte.hu/sulinet/igyjo/setup/portrek/arany/tengeri.htm> [2019. november 15.]
- BETTELHEIM, Bruno: A mese bűvölete és a bontakozó gyermeki lélek. Budapest, Gondolat, 1985. 15. p.
- BETZ, Otto – idézi: LUKAS, Elisabeth, 61. p.
- CSOÓRI Sándor: Az olvasás műfaja. <http://dia.pool.pim.hu/html/muvek/CSOORI/csoori00246a/csoori00331/csoori00331.html> [2019. november 15.]
- FRANKL, E. Viktor: Az ember az értelemre irányuló kérdéssel szemben, Budapest, Kötet Kiadó, 1996. 46. p.
- GRÜN, Anselm: Mindenkinnek van egy angyala. Budapest, Jel Kiadó, 2013. 20. p.
- LUKAS, Elisabeth: Spirituális lélektan. Budapest, Új Ember Kiadó, 2002.
- MUTH, Ludwig – idézi: LUKAS, Elisabeth 59. p.
- NÉMETH László: Az én katedrám. Budapest, Magvető és Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969. 98. p.
- RAAB, Peter – idézi: LUKAS, Elisabeth 60. p.
- TÓTFALUSI István: Idegen idézetek szótára. Budapest, Anno Kiadó, 1998. 86. p.
- TÓTH Ida: Transzgenerációs átok. = Magyar Nemzet, 2019. nov. 2. Lugas 3. p. <https://magyarnemzet.hu/lugas-rovat/transzgeneracios-atok-7436972/> [2019. november 15.]

Beérkezett: 2019. november 15.